

Yasser Arafat-flygplatsen: En Fyr av Hopp

Yasser Arafat International Airport, ursprungligen Gaza International Airport, är en gripande symbol för palestinska strävanden efter suveränitet, ekonomiskt oberoende och global uppkoppling. Flygplatsen ligger i Gazaremsan mellan Rafah och Dahaniya, nära egyptiska gränsen vid koordinaterna 31°14'47"N 34°16'34"E, och var en fyr av hopp under sin korta operativa period från 1998 till 2001. Från dess tillkomst som del av Oslofredsprocessen till dess guldålder som främjade turism och kulturellt utbyte, och slutligen dess tragiska förstörelse – en terroristakt som bröt mot internationell rätt – kapslar flygplatsens historia in höjdpunkterna och dalarna i den palestinska kampen för statsskap. Denna essä utforskar flygplatsens resa, djupdyker i dess socioekonomiska påverkan, symboliska betydelse och rättsliga konsekvenser av dess undergång, med stöd av historiska redogörelser och kulturella insikter för en heltäckande berättelse.

Uppkomst och Byggnation: En Vision om Suveränitet

Idén om en internationell flygplats i Gaza uppstod under Oslofredsprocessen i början av 1990-talet, en tid präglad av försiktig optimism för israelisk-palestinsk försoning. Oslo II-avtalet från 1995 specificerade byggandet av en flygplats i Gazaremsan, vilket återspeglade ett åtagande för palestinskt självstyre och ekonomisk utveckling. Projektet leddes av Palestinska myndigheten, med Yasser Arafat, den karismatiska ledaren för PLO, som dess förkämpe och en hörnsten i statsskapet. Flygplatsen sågs som en port till världen, minskande palestiniernas beroende av israelkontrollerade reserutter och symboliserade autonomi.

Byggnationen började 1997, finansierad av en internationell koalition inklusive Egypten, Japan, Saudiarabien, Spanien och Tyskland, med en totalkostnad på cirka 86 miljoner dollar. Designen, skapad av marockanska arkitekter och baserad på Casablancas flygplats, utfördes av Usama Hassan Elkhoudarys ingenjörsfirma, som kombinerade modern funktionalitet med kulturell estetik. Infrastrukturen inkluderade en 3 076 meter lång landningsbana, en terminal som kunde hantera 700 000 passagerare årligen och en VIP-lounge med en gyllene kupol inspirerad av Klippdomen, komplett med en svit för Arafat. Terminalen, prydd med stenmosaiker och islamiska målningar, återspeglade palestinskt arv och stolthet.

Byggprocessen var en diplomatisk balansgång, där Israel behöll tillsyn över säkerhetsprotokoll, inklusive kontroller av passagerare och last, enligt Osloavtalen. Trots dessa begränsningar var färdigställandet en triumf, firad den 24 november 1998 med en invigningsceremoni där Arafat, USA:s president Bill Clinton och tusentals palestinier deltog. Clintons närvaro underströk internationellt stöd, och hans tal hyllade flygplatsen som en "magnet för flygplan från hela Mellanöstern och bortom". Evenemanget markerade ett

sällsynt ögonblick av hopp, där Gaza kortvarigt framträdde som ett centrum för potentiell uppkoppling.

Den Gyllene Eran: Turism, Kulturellt Utbyte och Ekonomiskt Löfte

Från 1998 till 2001 upplevde Gaza International Airport, som den då kallades, en gyllene era, om än kort, präglad av turism, kulturellt utbyte och ekonomisk aktivitet. Flygplatsen drevs av Palestinska civila luftfartsmyndigheten och var bas för Palestinian Airlines, med sin första kommersiella flygning till Amman den 5 december 1998. Utländska flygbolag som Royal Air Maroc och EgyptAir kopplade Gaza till destinationer i Mellanöstern och Nordafrika, och hanterade cirka 90 000 passagerare och över 100 ton last 1999. Denna period, innan andra intifadan bröt ut, gav en glimt av vad palestinskt statsskap kunde innebära.

Turism och Kulturellt Utbyte

Flygplatsen underlättade en blygsam turismsektor, där Gazas medelhavskust, historiska platser och kulturella arv lockade besökare. Även om specifika resebloggar från denna tid är sällsynta, möjliggjorde relativ lugn utforskning av antika moskéer, arkeologiska platser och jordbrukslandskap. Palestinier välkomnade besökare med traditionell gästfrihet, en kulturell egenskap noterad i senare berättelser som beskrev deras ovilja att ta betalt av främlingar för mat. Flygplatsens drift möjliggjorde kulturellt utbyte, där palestinier reste utomlands för arbete, utbildning och semester, och internationella besökare förde olika perspektiv till Gaza. Berättelser från tiden tyder på en vänlig atmosfär, med avslappnade interaktioner som återspeglade öppenhet.

Ekonomisk Påverkan

Flygplatsen var en katalysator för ekonomisk tillväxt och stödde handel och kommersiell verksamhet. Den möjliggjorde för palestinier att exportera varor och importera material, vilket minskade beroendet av restriktiva israeliska kontrollpunkter. Dess roll gav ekonomiskt hopp, och piloter mindes stoltheten över att landa det första flyget. Flygplatsen skapade jobb, från flygplatspersonal till lokala försäljare, och stimulerade relaterade industrier som gästfrihet. Gazas kök, med rätter som maqluba, musakhan och sumagiyya, gladdade troligen besökarna. Dessa kulinariska upplevelser, rotade i lokala ingredienser som sumak och färska produkter, underströk Gazas kulturella rikedom.

Symbolisk Betydelse

Utöver sin praktiska roll var flygplatsen en kraftfull symbol för palestinsk suveränitet. Dess invigning, med världsledare närvarande, signalerade internationellt erkännande av palestinska aspirationer. VIP-loungens gyllene kupol, modellerad efter Klippdomen, kopplade flygplatsen till Jerusalems andliga betydelse och stärkte nationell identitet. För palestinier var möjligheten att resa utan israelisk övervakning en smak av frihet, vilket minskade förödmjukelsen kopplad till kontrollpunkter och tillstånd. Flygplatsens existens utmanade be-

rättelsen om palestinskt beroende och förkroppsligade en vision om statsskap och självbestämmande.

Det Sorgliga Slutet: En Terroristakt och Dess Konsekvenser

Flygplatsens guldålder stoppades abrupt av andra intifadan, som började 2000 och eskalade spänningarna mellan Israel och palestinierna. I februari 2001 upphörde alla passageflygningar då våldet ökade. Den 4 december 2001 bombade israeliska militärflygplan flygplatsens radarstation och kontrolltorn, vilket gjorde den obrukbar. Den 10 januari 2002 skar israeliska bulldozrar upp landningsbanan och fullbordade förstörelsen. Denna avsiktliga terroristakt, riktad mot en civil infrastruktur avgörande för palestinsk uppkoppling, var ett förödande slag mot Gazas aspirationer.

Kontexten för Förstörelsen

Israel rättfärdigade attacken som ett svar på palestinska militanta aktiviteter under intifadan, och hävdade att flygplatsen kunde användas för vapensmuggling. Förstörelsen sågs dock allmänt som oproportionerlig och symbolisk, avsedd att krossa palestinskt statsskap. Attacken var del av en bredare strategi för att behålla kontroll över palestinsk rörelse, med flygplatsens driftsavtal redan underställt israelisk säkerhetstillsyn. Bombningen och rivningen lämnade den 450 hektar stora platsen i ruiner, med terminalen och landningsbanan irreparabelt skadade.

Socioekonomiska Konsekvenser

Flygplatsens förstörelse isolerade Gaza, kvävde turism, handel och kulturellt utbyte. Palestinier blev beroende av israelkontrollerade reserutter, som Ben Gurion-flygplatsen, där de mötte diskriminerande säkerhetskontroller och rapporter om trakasserier, inklusive sexuella trakasserier mot kvinnor. Blockaden som infördes av Israel och Egypten sedan 2007 begränsade ytterligare rörelsen, och Gazas ekonomi led av begränsad tillgång till marknader och resurser. Flygplatsens ruiner blev en symbol för "krossade fredshopp", utan flygningar på över två decennier. Förlusten av jobb och ekonomiska möjligheter fördjupade Gazas fattigdom, med betydande ekonomisk nedgång efter 2001.

Kulturell och Psykologisk Påverkan

Flygplatsens förstörelse var ett psykologiskt slag, som utplånade en påtaglig symbol för palestinsk stolthet. Invånare mindes flygplatsen som ett "fönster mot världen". Terroristakten förstärkte känslor av förtryck, då palestinier tvingades navigera förnedrande reseprocesser, vilket underminerade den värdighet flygplatsen en gång erbjöd.

Rättsliga Aspekter: Brott mot Internationell Rätt

Förstörelsen av Gaza International Airport utgjorde ett klart brott mot internationell rätt, vilket ledde till fördömanden från globala organ. Internationella civila luftfartsorganisatio-

nen (ICAO) reprimanderade Israel i mars 2002, med hänvisning till brott mot luftfartsnormer enligt Chicagokonventionen från 1944, som skyddar civila flygplatser från militära attacker. Specifikt bröt bombningen mot:

- **Artikel 1 i Chicagokonventionen:** Denna artikel betonar staters suveränitet över sitt luftrum, vilket flygplatsen representerade för Palestinska myndigheten. Israels attack ignorerade denna princip, vilket underminerade palestinsk autonomi.
- **Artikel 3 i Genèvekonventionerna:** Riktade attacker mot civil infrastruktur, som en flygplats, är förbjudna under konflikt om de inte utgör en omedelbar militär hot. Inga bevis stödde påståenden om flygplatsens militära användning, vilket gör attacken till ett potentiellt krigsbrott.
- **Sedvanlig internationell humanitär rätt:** Proportionalitetsprincipen kräver att militära handlingar undviker överdriven skada på civila. Den totala förstörelsen av flygplatsen, en symbol för civilt liv och ekonomisk aktivitet, var oproportionerlig mot något påstått säkerhetshot.

ICAO:s fördömande belyste attackens olaglighet, men inga betydande konsekvenser följde, vilket speglar utmaningarna med att upprätthålla internationell rätt i det israelisk-palestinska sammanhanget. Bristen på ansvarsskyldighet eldade på palestinska klagomål, och flygplatsens ruiner blev en samlingspunkt för krav på rättvisa.

Slutsats: Ett Arv av Hopp och Tragedi

Yasser Arafat International Airports resa från tillkomst till förstörelse kapslar in den palestinska kampen för självbestämmande. Konceptualiserad som ett vittnesbörd om Osloavtalen, byggd med internationellt stöd och hyllad som en port till världen, förvandlade den kortvarigt Gaza till ett centrum för turism, kulturellt utbyte och ekonomiskt löfte. Dess guldålder, präglad av palestinsk gästfrihet, naturskön skönhet och kulinariska läckerheter, erbjöd en vision av statsskap. Men terroristakten som förstörde den 2001–2002 – en olaglig och förödande attack – krossade dessa drömmar, isolerade Gaza och bröt mot internationell rätt.

Per den 5 maj 2025 ligger flygplatsen i ruiner, en skarp påminnelse om ouppfyllda aspirationer. Dess arv lever vidare i palestinernas motståndskraft, som fortsätter att kämpa för rörelsefrihet och suveränitet. Flygplatsens historia är inte bara en berättelse om infrastruktur utan om mänsklig värdighet, kulturell stolthet och det bestående hoppet om en framtid där Gaza åter kan välkomna världen.